

Historia i Civilització Egípcia I

Codi: 43620

Crèdits: 15

Titulació	Tipus	Curs	Semestre
4315555 Egiptologia	OB	1	1

Professor/a de contacte

Nom: Josep Cervelló Autuori

Correu electrònic: Josep.Cervello@uab.cat

Equip docent

Francesc Josep de Rueda Roige

Josep Cervelló Autuori

Heri Abruña Martí

Jose Lull Garcia

Joan Oller Guzman

Utilització d'idiomes a l'assignatura

Llengua vehicular majoritària: espanyol (spa)

Prerequisits

No hi ha prerequisits.

Objectius

El mòdul té com a objectiu general apropar l'estudiants als continguts següents, de manera crítica i sempre a partir de l'anàlisi directe de les fonts textuais, iconogràfiques i arqueològiques i de la lectura de bibliografia especialitzada i actualitzada:

- 1) Història d'Egipte des dels orígens fins a finals del Regne Antic, a partir de la interpretació de les fonts arqueològiques, iconogràfiques i textuais i parant especial atenció als fenòmens històricoreligiosos.
- 2) Geografia i geologia descriptiva de l'antic Egipte.
- 3) Arqueologia descriptiva de l'antic Egipte: materials, tècniques, jaciments, urbanisme, arquitectura en tovet, arquitectura en pedra, arqueologia funerària, cultura material (ceràmica, indústria lítica, metal·lúrgia, objectes de la vida quotidiana).
- 4) Història de l'art egípcia (estatuària, pintura i relleu) i tècniques per a la interpretació i datació de l'obra d'art egípcia.

Competències

- Actuar d'una manera creativa i original amb solidaritat i esperit de col·laboració científica.
- Analitzar críticament una problemàtica científica determinada en base a fonts històriques i culturals.

- Contextualitzar l'evolució historicocultural d'Egipte en el marc més ampli de la Mediterrània oriental i del Pròxim Orient i valorar les sincronies entre la civilització egípcia i les altres civilitzacions de l'Antiguitat.
- Descriure l'evolució historicocultural de l'antic Egipte, a partir de l'anàlisi crítica de les fonts textuals, arqueològiques i iconogràfiques.
- Descriure la geografia física i humana, la geologia, els recursos naturals i la climatologia d'Egipte des de l'inici de l'Holocè fins als nostres dies.
- Descriure, interpretar i datar un jaciment arqueològic, una edificació o un artefacte de l'antic Egipte.
- Explicar, valorar i datar una obra d'art egípcia (pintura, escultura, relleu i art moble) en el seu context històric, sociològic i cultural.
- Fonamentar l'epistemologia i la metodologia de la historiografia egiptològica i valorar les diferents corrents historiogràfiques pròpies de la disciplina.
- Interpretar críticament textos com fonts històriques i culturals.
- Posseir i comprendre coneixements que aporta una base o oportunitat de ser originals en el desenvolupament i/o aplicació d'idees, sovint en un context de recerca.
- Que els estudiants siguin capaços d'integrar coneixements i enfrontar-se a la complexitat de formular judicis a partir d'una informació que, sent incompleta o limitada, inclogui reflexions sobre les responsabilitats socials i ètiques vinculades a l'aplicació dels seus coneixements i judicis.
- Reconèixer i valorar problemàtiques sociològiques o ecològiques com el gènere, l'alteritat, la multiculturalitat, la identitat, l'estrangeria o les relacions entre les societats humanes i el medi, responent a les inquietuds de la societat del nostre temps.
- Treballar en equip amb especial sensibilitat per la interdisciplinarietat.
- Valorar la qualitat, l'autoexigència, el rigor, la responsabilitat i el compromís social, tant en la formació com en el treball científic i divulgatiu.

Resultats d'aprenentatge

1. Actuar d'una manera creativa i original amb solidaritat i esperit de col·laboració científica.
2. Analitzar críticament una problemàtica científica determinada en base a fonts històriques i culturals.
3. Analitzar des d'un punt de vista formal, funcional i simbòlic-cultural la iconografia egípcia.
4. Aplicar l'anàlisi crítica de les fonts textuals, arqueològiques i iconogràfiques a la reconstrucció de la història d'Egipte des dels orígens fins a finals del Regne Antic.
5. Datar, descriure i interpretar un jaciment arqueològic egipci (funerari, urbà, militar ...) o un artefacte (ceràmica, indústria lítica, metal·lúrgia, materials de construcció, objectes quotidians ...).
6. Demostrar coneixements sobre la geografia física, humana i econòmica i sobre la climatologia d'Egipte i el règim anual del riu Nil.
7. Demostrar que coneix la història d'Egipte des dels orígens fins a finals del Regne Antic.
8. Descriure l'arqueologia funerària egípcia en totes les seves dimensions: tombes, aixovars, processos tecnològics, processos rituals.
9. Descriure la història de l'arqueologia egípcia i identificar les missions i treballs més importants amb especial atenció a les intervencions espanyoles.
10. Descriure les tècniques, estructures i, eventualment, significats simbòlics de l'arquitectura egípcia en tova (palaus, habitatges, fortalises), en pedra (piràmides, temples, tombes) i hipogea (tombes), així com els patrons d'assentament i l'urbanisme .
11. Explicar el desenvolupament històric de l'estatuària, la pintura i el relleu egipcis des dels orígens fins a l'Època Grecoromana.
12. Interpretar críticament fonts textuals de la història d'Egipte des dels orígens fins a finals del Regne Antic.
13. Posseir i comprendre coneixements que aporta una base o oportunitat de ser originals en el desenvolupament i/o aplicació d'idees, sovint en un context de recerca.
14. Que els estudiants siguin capaços d'integrar coneixements i enfrontar-se a la complexitat de formular judicis a partir d'una informació que, sent incompleta o limitada, inclogui reflexions sobre les responsabilitats socials i ètiques vinculades a l'aplicació dels seus coneixements i judicis.
15. Reconèixer i analitzar materials, indústries i tècniques empleats o desenvolupats pels antics egipcis, amb vistes a comprendre el seu control i explotació del medi i les seves construccions urbanes i monumentals.
16. Reconèixer i valorar problemàtiques sociològiques o ecològiques com el gènere, l'alteritat, la multiculturalitat, la identitat, l'estrangeria o les relacions entre les societats humanes i el medi, responent a les inquietuds de la societat del nostre temps.

17. Reflexionar sobre la problemàtica de l'artista i l'obra d'art a l'antic Egipte.
18. Relacionar la història d'Egipte amb les cultures del seu entorn geogràfic des dels orígens neolítics fins al Regne Antic.
19. Treballar en equip amb especial sensibilitat per la interdisciplinarietat.
20. Valorar críticament la periodització i la cronologia de la història d'Egipte i les fonts en què se sustenta (textuals, arqueològiques i iconogràfiques).
21. Valorar l'aportació de les disciplines i tècniques auxiliars de l'Egiptologia a l'hora de fer història i cronologia d'Egipte.
22. Valorar la qualitat, l'autoexigència, el rigor, la responsabilitat i el compromís social, tant en la formació com en el treball científic i divulgatiu.

Continguts

MATÈRIA 1: HISTÒRIA D'EGIPTE DES DELS ORÍGENS FINS A FINALS DEL REGNE ANTIC

CRÈDITS: 5

PROF. JOSEP CERVELLÓ AUTUORI

CALENDARI I HORARI:

Del 16 d'octubre de 2019 al 29 de gener de 2020

Dx 16:00-19:00 h.

20/11/2019 10:00-14:00 h. Tutoria matinal 1

04/12/2019 10:00-14:00 h. Taller matinal

22/01/2020 10:00-14:00 h. Tutoria matinal 2

CLASSE 1: 16/10/2019

Cronologia i geografia política i religiosa d'Egipte. Una introducció

Tasca prèvia: visionat del vídeo L1.1 del MOOC de Coursera-UAB d'Egiptologia.

Lectures prèvies:

1) Lloyd, A.B. 2010. Chronology [en:] Lloyd, A.B. (ed.) *A Companion to Ancient Egypt*. Oxford: Wiley-Blackwell. P. xxxii-xliii.

2) Parcak, S. 2010. The Physical Context of Ancient Egypt [en:] Lloyd, A.B. (ed.) *A Companion to Ancient Egypt*. Oxford: Wiley-Blackwell. Vol. I, cap. 1: 3-22.

Pràctica 1: Elaboració d'un mapa polític i religiós d'Egipte.

Bibliografia per a la pràctica:

Baines, J.; Málek, J. 1980 *Atlas of Ancient Egypt*. Oxford: Andromeda.

Hannig, R. 1997¹; 2006⁴. *Die Sprache der Pharaonen. Groes Handwörterbuch Ägyptisch-Deutsch (2800-950 v.Chr.)*. Maguncia: Philipp von Zabern.

Manley, B. 1998. *Atlas historique de l'Égypte ancienne*. París: Autrement.

Lliurament: 23/10/2019.

CLASSE2: 23/10/2019

Prehistòria final i neolitització de l'Àfrica nororiental i de la vall del Nil. Aspectes econòmics i cultura material

Lectures prèvies:

- 1) Le Quellec, J-L. 2010. Nil et Sahara: vingt ans plus tard. *Archéo-Nil* 20: 62-75.
- 2) Kobusiewicz, M. *et al.* 2011. Burial Practices of the Final Neolithic Pastoralists at Gebel Ramlah, Western Desert of Egypt [en:] Friedman, R.F.; Fiske, P.N. (eds.) *Egypt at its Origins 3. Proceedings of the Third International Conference 'Origin of the State. Predynastic and Early Dynastic Egypt'*. OLA 205. Lovaina: Peeters. P. 193-212.
- 3) Stevenson, A. 2011. Material Culture of the Predynastic Period [en:] Teeter, E. (ed.) *Before the Pyramids. The Origins of Egyptian Civilization* (OIMP 33). Chicago: The Oriental Institute. P. 65-74.

CLASSE 3: 30/10/2019

Hieracòpolis

Lectures prèvies:

- 1) Cervelló Autuori, J. 2011². La aparición del Estado y la Época Tinita [en:] Parra, J.M. (ed.) *El antiguo Egipto. Sociedad, economía, política*. Madrid: Marcial Pons. Cap. 2: 69-124. Primer apartado: La aparición del Estado en Egipto y la "unificación": p. 69-99.
- 2) Friedman, R. 2011. Hierakonpolis [en:] Teeter, E. (ed.) *Before the Pyramids. The Origins of Egyptian Civilization* (OIMP 33). Chicago: The Oriental Institute. P. 33-44.
- 3) Online:

<http://www.hierakonpolis-online.org/index.php/explore-the-predynastic-cemeteries/hk6-elite-cemetery/tomb-72>

CLASSE 4: 06/11/2019

Abidos i l'origen de l'escriptura a Egipte

Tasca prèvia: estudi de fonts textuais (FHE-Or, # 1 a 3).

Lectures prèvies:

- 1) Cervelló Autuori, J. 2015¹, 2016². *Escrituras, lengua y cultura en el antiguo Egipto*. El espejo y la lámpara 11. Bellaterra: Publicacions UAB. Cap. 5: 367-430.
- 2) Wengrow, D. 2011. The Invention of Writing in Egypt [en:] Teeter, E. (ed.) *Before the Pyramids. The Origins of Egyptian Civilization* (OIMP 33). Chicago: The Oriental Institute. P. 99-103.

CLASSE 5: 13/11/2019

L'aparició de l'Estat a Egipte i les dinàmiques de la unificació. Problemes teòrics i evidències arqueològiques

Tasca prèvia: estudi de fonts textuais (FHE-Or, # 4).

Lectures prèvies:

- 1) Tristant, Y.; Midant-Reynes, B. 2011. The Predynastic Cultures of the Nile Delta [en:] Teeter, E. (ed.) *Before the Pyramids. The Origins of Egyptian Civilization* (OIMP 33). Chicago: The Oriental Institute. P. 45-54.
- 2) Campagno, M. 2011. En los umbrales: intersticios del parentesco y condiciones para el surgimiento del Estado en el valle del Nilo [en:] Campagno, M.; Gallego, J.; García Mac Gaw, C. (eds.) *El Estado en el Mediterráneo antiguo. Egipto, Greca, Roma*. Buenos Aires: Miño y Dávila. P. 45-79.

3) Anđelković, B. 2011. Factors of state formation in Protodynastic Egypt [en:] Friedman, R.F.; Fiske, P.N. (eds.) *Egypt at its Origins 3* (OLA 205). Lovaina: Peeters. P. 1219-1228.

TUTORIA MATINAL 1: 20/11/2019 (10:00-14:00 h.)

Seguiment de l'assignatura i discussió de les lectures obligatòries fetes fins al moment (incloses les de la classe 6)

Pràctica 2: Lliurament d'una síntesi de 2 pàgines d'una de les lectures realitzades fins al moment, a escollir per l'estudiant.

CLASSE 6: 20/11/2019

El regnat de Narmer-Menes: continuïtats y discontinuïtats

Tasca prèvia: estudi de fonts textuais (FHE-Or, # 5.1, 5.2 y 6.1).

Lectures prèvies:

1) Köhler, E.Ch. 2002. History or ideology? New reflections on the Narmer palette and the nature of foreign relations in Pre- and Early Dynastic Egypt [en:] Van den Brink, E.C.M.; Levy, T.E. (eds.) *Egypt and the Levant: Interrelations from the 4th through the Early 3rd Millennium BCE*. Londres: Leicester University Press. P. 499-513.

2) Cervelló Autuori, J. 2011. Narmer-Menes: discontinuidad histórica y refundación mítica [en:] Belmonte Marín, J.A.; Oliva Mompeán, J.C. (eds.) *Esta Toledo, aquella Babilonia. Convivencia e interacción en las sociedades del Oriente y del Mediterráneo antiguos*. Cuenca: Ediciones de la Universidad de Castilla-La Mancha. P. 479-518.

3) Online:

Heagy, Th.C. *The Narmer Catalog* (www.narmer.org)

TALLER MATINAL: 04/12/2019 (10:00-14:00 h.)

Llistes reials, dinasties, annals i genealogies: Època Tinita i Regne Antic

Tasca prèvia: estudi de fonts textuais (FHE-Or, # 5 a 8).

Traducció i estudi de llistas i annals relatius a l'Època Tinita i al Regne Antic. Problemes històrics i de transmissió. Comparació amb altres fonts epigràfiques.

CLASSE 7: 04/12/2019

L'Època Tinita I: arquitectura funerària règia

Lectures prèvies:

1) Cervelló Autuori, J. 2011². La aparición del Estado y la Època Tinita [en:] Parra, J.M. (ed.) *El antiguo Egipto. Sociedad, economía, política*. Madrid: Marcial Pons. Cap. 2: 69-124. Segundo apartado: La Època Tinita (I y II dinastías): p. 99-124.

2) Bestock, L. 2011. The First Kings of Egypt: the Abydos Evidence [en:] Teeter, E. (ed.) *Before the Pyramids. The Origins of Egyptian Civilization* (OIMP 33). Chicago: The Oriental Institute. P. 137-144.

3) Bestock, L. 2008. The Early Dynastic Funerary Enclosures of Abydos. *Archéo-Nil* 18: 43-59.

4) Cervelló Autuori, J. 2011. The Sun-Religion in the Thinite Age: Evidence and Political Significance [en:] Friedman, R.; Fiske, P.N. (eds.) *Egypt at its Origins 3. Proceedings of the Third International Colloquium on*

Predynastic and Early Dynastic Egypt, London 2008 (Orientalia Lovaniensia Analecta 205). Lovaina: Peeters. P. 1125-1150.

CLASSE 8: 11/12/2019

L' Època Tinita II: Administració, economia, cultura. Peribsen i Khasekhemuy.

Tasca prèvia: estudi de fonts textuais (FHE-Or, # de 9 a 13 y 15-16).

Lectura prèvia:

Engel, E-M. 2013. *The Organisation of a Nascent State: Egypt until the Beginning of the 4th Dynasty* [en:] Moreno García, J.M. (ed.) *Ancient Egyptian Administration* (Handbuch der Orientalistik104). Leiden-Boston: Brill. P. 19-40.

CLASSE 9: 18/12/2019

Els inicis del Regne Antic: Netjerkhet, Imhotep i la III dinastia

Tasca prèvia: estudi de fonts textuais (FHE-Or, # 14 y de 17 a 22).

Lectura prèvia:

Bárta, M. 2015. *Ancient Egyptian history as an example of punctuated equilibrium: an outline* [en:] Der Manuelian, P.; Schneider, Th. (eds.) *Towards a New History for the Egyptian Old Kingdom* (Harvard Egyptological Studies 1). Leiden-Boston: Brill. P. 1-17.

CLASSE 10: 08/01/2020

Llistas reials, genealogia i cementiris de les dinasties IV i V: de la piràmide de Meidum a la d'Unis. Els Textos de les piràmides

Lectura prèvia:

Mathieu, B. 1999. *Que sont les textes des pyramides ? Égypte, Afrique et Orient* 12: 13-22.

CLASSE 11: 15/01/2020

Les piràmides: construcció, programa decoratiu, administració, paisatge ritual

Lectures prèvies:

1) Love, S. 2006. *Stones, Ancestors, and Pyramids: Investigating the Pre-pyramidal Landscape of Memphis* [en:] Barta, M. (ed.) *The Old Kingdom Art and Archaeology. Proceedings of the Conference*. Praga: Czech Institute of Egyptology. P. 209-219.

2) Flentye, L. 2011. *The Decorative Programmes of the Pyramid Complexes of Khufu and Khafre at Giza* [en:] Strudwick, N.; Strudwick, H. (eds.) *Old Kingdom, New Perspectives. Egyptian Art and Archaeology 2750-2150 BC*. Oxford and Oakville: OxbowBooks. P. 77-92.

3) Roth, A.M. 1993. *Social Change in the Fourth Dynasty. The Spatial Organization of Pyramids, Tombs, and Cemeteries. JARCE* 30: 33-55.

TUTORÍA MATINAL 2: 22/01/2020 (10:00-14:00 h.)

Seguiment de l'assignatura i discussió de les lectures obligatòries fetes fins al moment (incloses les de la classe 12)

Pràctica 3: Entrega d'una síntesis de 2 pàgines d'una de les lectures realitzades des de la tutoria anterior, a escollir per l'estudiant.

CLASSE 12: 22/01/2020

Política interior, economia i administració durant les dinasties IV i V. Egipte i l'exterior durant l'Edat del Bronze antic: Líbia, Núbia, el Sinaí, Canaan i Biblos

Lectures prèvies:

1) Moreno García, J.C. 2004. *Egipto en el Imperio Antiguo (2650-2150 antes de Cristo)*. Barcelona: Edicions Bellaterra. En concreto: cap. 1 "La base de la riqueza" (pp. 41-75), cap. 3 "El Estado en acción" (pp. 107-149) y cap. 7 "Extender el temor de Horus. Egipto y el mundo" (pp. 237-260; excluida la VI dinastía).

2) Diego Espinel, A. 2011. *Abriendo los caminos de Punt. Contactos entre Egipto y el ámbito afroárabe durante la Edad del Bronce (ca. 3000a.C.-1065 a.C.)*. Barcelona: Edicions Bellaterra. En concreto: del cap. 1 ("Los estudios sobre Punt"): pp. 117-120; del cap. 2 ("Productos, rutas y primeros contactos"): pp. 181-192.

3) Tallet, P.; Marouard, G. 2014. The Harbor of Khufu on the Red Sea Coast at Wadi al-Jarf, Egypt. *Near Eastern Archaeology* 77/1: 4-14.

EXÀMENS DE LA MATÈRIA:

Primer parcial (classes 1-6): dimecres 27/11/2019

Segon parcial (taller matinal i classes 7-12): dimecres 29/01/2020

MATÈRIA 2: ART EGIPCI

CRÈDITS: 5

PROFS. FRANCESC DE RUEDA ROIGÉ I HERI ABRUÑA MARTÍ

CALENDARI I HORARI:

Del 17 d'octubre de 2019 al 30 de gener de 2020

Dj 17:30-20:00 h.

PROGRAMA

1. Introducció a l'art egipci
2. L'art del Predinàstic
3. L'art de l'Època Tinita
4. L'art del Regne Antic i del Primer Període Intermedi
5. L'art del Regne Mig i del Segon Període Intermedi
6. L'art del Regne Nou I (din. XVIII: primera meitat)
7. L'art del Regne Nou II (din. XVIII: segona meitat)
8. L'art del Regne Nou III (dins. XIX-XX)

MATÈRIA 3: ARQUEOLOGIA EGÍPCIA

CRÈDITS: 5

PROFS. JOSÉ LULL GARCÍA I JOAN OLLER GUZMÁN

CALENDARI I HORARI:

Del 15 d'octubre de 2019 al 28 de gener de 2020

Dm 16:00-19:00 h.

10/12/2019 12:00-14:00 h. Tutoria matinal

11/02/2020 12:00-14:00 h. Segon examen parcial

CLASSE1 - DIMARTS 15 OCTUBRE 2019

Qüestions entorn de la cronologia absoluta i cronologia relativa.

Lectura obligatòria:

J. Lull, *La astronomía en el antiguo Egipto* (Valencia, 2006), pp. 65-108

CLASSE 2 - DIMARTS 22 OCTUBRE 2019

Introducció a la geologia del territori egipci. Zones mineres i pedreres.

Lectura obligatòria:

D. Klemm y R. Klemm, *The building stones of ancient Egypt - a gift of its geology*, *African Earth Sciences* 33 (2001), pp. 631-642.

CLASSE 3 - DIMARTS 29 OCTUBRE 2019

Construcció. Transport de blocs, preparatius i obra.

Lectura obligatòria:

UCLA - Digital karnak: *Construction Methods and Building Materials*

<http://dlib.etc.ucla.edu/projects/Karnak/assets/media/resources/ConstructionMethodsAndBuildingMaterials/guide>.

CLASSE 4 - DIMARTS 5 NOVEMBRE 2019

Les piràmides i els complexos funeraris reals, del Regne Antic al Regne Mitjà. Models constructius i diferències. Els sistemes de tancament. Simbolisme astronòmic (I)

Lectura obligatòria per a les classes 4 i 5:

M. Lehner, *The Complete Pyramids*, Thames and Hudson (Londres, 1997) (estudiar la localización de las necrópolis reales así como las plantas de los complejos y perfiles de las pirámides).

CLASSE 5 - DIMARTS 12 NOVEMBRE 2019

Les piràmides i els complexos funeraris reals, del Regne Antic al Regne Mitjà. Models constructius i diferències. Els sistemes de tancament. Simbolisme astronòmic (II)

CLASSE 6 - DIMARTS 19 NOVEMBRE 2019

Tombes privades del Regne Antic a l'Època Tardana. Exemples.

Lectura obligatòria:

A. Dodson, y S. Ikram, *The Tomb in Ancient Egypt: Royal and Private Sepulchres from the Early Dynastic Period to the Romans*, Londres, 2008. pp. 82-85; pp. 142-287 (sólo tumbas privadas).

CLASSE 7 - DIMARTS 26 NOVEMBRE 2019

PRIMER EXAMEN: classes 1-6 i lectures obligatòries

CLASSE 8 - DIMARTS 3 DESEMBRE 2019

Arqueologia de l'Egipte romà. Ciutats i territori

Lectura obligatòria:

F. Herklotz. "Aegypto Capta: Augustus and the annexation of Egypt". *The Oxford Handbook of Roman Egypt*. Oxford: C. Riggs (ed.) (2012), pp. 11-21.

TUTORIA MATINAL - DIMARTS 10 DESEMBRE 2019 (12:00 - 14:00 h.)

Cas d'Estudi. La identificació de les tombes d'Ahmose a Tutmosis II.

Lectures obligatòries:

Escollir una de cada grup:

GRUP A:

A. Dodson, *The Burials of Ahmose I*, en Z. Hawas y S. Ikram (eds.), *Thebes and Beyond: Studies in Honour of Kent R. Weeks* (El Cairo, 2010), pp. 25-33.

A. Weigall, *The Tomb of Amenhotep 1st*, *ASAE* 1 (1911).

GRUP B:

H. Carter, *Report on the Tomb of Zeser-Ka-Ra Amen-hetep I*, *JEA* 3 (1916).

D. Polz, *The Location of the Tomb of Amenhotep I: A Reconsideration*, en R. Wilkinson (ed.) *Valley of the Sun Kings, New Explorations in the Tombs of the Pharaohs*, Tucson, 1995.

GRUP C:

A. Dodson, *The Tombs of the Kings of the Early Eighteenth Dynasty at Thebes*, *ZÄS* 115 (1988)

J. Romer, *Tutmosis I and the Bibân el Molûk: some problems of attribution*, *JEA* 60 (1974).

CLASSE 9 - DIMARTS 10 DESEMBRE 2019

Arqueologia de l'Egipte romà. Societat i economia.

Lectura obligatòria:

R.K. Ritner. "Egypt under Roman rule: the legacy of ancient Egypt". *The Cambridge History of Egypt. Vol. I, Islamic Egypt*. Cambridge: CUP (1998), 1-33.

CLASSE 10 - DIMARTS 17 DESEMBRE 2019

Arqueologia en el Desert Oriental Egipci en època romana: el cas de Berenike i el Mons Smaragdus.

Lectura obligatòria:

J. Gates-Foster. "The Eastern Desert and the Red Sea ports". The Oxford Handbook of Roman Egypt. Oxford: C. Riggs (ed.) (2012), pp. 701-716.

CLASSE 11 - MARTES 7 ENERO 2020

La Vall dels Reis.

Lectura obligatòria:

N. Reeves y R. Wilkinson, The Complete Valley of the Kings, Thames and Hudson (Londres, 1996) (reparar la evolució de las tumbas)

Lliurament de pràctica 1: ús del programa Google Earth, per grups de tres. De manera aleatòria es preguntarà als alumnes a classe.

CLASSE 12 - DIMARTS 14 GENER 2020

Tombes reials des de la dinastia XXI.

Lectures obligatòries:

J. Lull, Las tumbas reales egipcias del Tercer Período Intermedio, Archaeopress (Oxford, 2002).

J. Lull, Algunas pistas sobre los enterramientos reales de los saítas y últimos reyes indígenas durante las dinastías XXVI-XXX, BAEDE 17 (2007).

CLASSE 13 - DIMARTS 21 GENER 2020

Fortaleses egípcies. Tipologies, localització i funcions. Casos d'estudi: Buhen i Dorginarti.

Lectura obligatòria:

B.J. Kemp, El antiguo Egipto. Anatomía de una civilización, Barcelona, 1992 [1989], pp. 212-227 (cap. IV - Modelos de comunidades).

CLASSE 14 - DIMARTS 28 GENER 2020

Poblaments i centres urbans. Cas d'estudi: Amarna.

Lectures obligatòries:

S. Snape, The Complete Cities of Ancient Egypt, Thames and Hudson (Londres, 2014), pp. 20-41; 64-68 (Kahun); 74-82 (Deir el-Medina); 85-87, 155-163 (Amarna); pp. 217-219 (Balat / Ayn Asil). FOTOCOPIAS

B.J. Kemp, El antiguo Egipto. Anatomía de una civilización, Barcelona, 1992 [1989], cap. IV Modelos de comunidades, pp. 175-212, pp. 331-402 (Amarna).

L. Heidorn, Dorginarti: Fortress at the Mouth of the Rapids, en F. Jesse y C. Vogel (ed.) The Power of Walls – Fortifications in Ancient Northeastern Africa (Colonia, 2013)

Lliurament de pràctica 2: segons tema escollit, per grups de tres: 1) Tèxtils; 2) Amulets; 3) Canops i ushebtis; 4) Joieria; 5) Taüts i sarcòfags; 6) Faiança i vidre; 7) Treball en metall; 8) Treball en fusta; 9) Mòmies.

DIMARTS 11 DE FEBRER DE 2020, de 12:00 a 14:00 h.: SEGON EXAMEN: classes 7-14 i lectures obligatòries.

Metodologia

Especificació de en què consisteix l'ACTIVITAT AUTÒNOMA DE L'ALUMNE:

a) Estudi.

b) Treball personal: lectura crítica de bibliografia, realització de treballs i pràctiques, preparació d'exposicions a classe, exercicis de traducció i anàlisi de fonts textuais, exercicis d'interpretació de fonts iconogràfiques i arqueològiques, estudis de cas, dur al dia la carpeta de l'estudiant, preparació d'exàmens.

Activitats formatives

Títol	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
Tipus: Dirigides			
Classes presencials teòriques i pràctiques amb suport de les TIC	100	4	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22
Debats guiats, seminaris i/o activitats en grup	38	1,52	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22
Tipus: Supervisades			
Tutories de seguiment d'història i arqueologia egípcies	12	0,48	1, 2, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 12, 13, 14, 15, 16, 18, 19, 20, 21, 22
Tipus: Autònomes			
Estudi i treball personal de l'alumne	225	9	1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22

Avaluació

Sistema d'avaluació del mòdul

Cadascuna de les tres matèries que componen el mòdul s'avalua de manera independent. En la taula, els percentatges corresponen a l'avaluació de cada matèria. La nota final del mòdul resulta de la mitjana ponderada de les notes finals de les tres matèries.

Per superar el mòdul cal superar l'avaluació de cadascuna de les tres matèries que el componen.

Activitats d'avaluació

Títol	Pes	Hores	ECTS	Resultats d'aprenentatge
2 activitats d'arqueologia egípcia	Arqueologia Egípcia: 20%	0	0	1, 2, 5, 8, 10, 13, 14, 15, 19, 22
2 exàmens parcials d'arqueologia egípcia	Arqueologia Egípcia: 80%	0	0	2, 5, 6, 8, 9, 10, 13, 14, 15, 20, 21
2 exàmens parcials d'art egipci	Art Egipci: 60%	0	0	2, 3, 11, 13,

2 exàmens parcials d'història d'Egipte des dels orígens fins al Regne Antic	Història d'Egipte (origens i Regne Antic): 70%	0	0	2, 4, 7, 12, 13, 14, 18, 20, 21, 22
3 pràctiques d'història d'Egipte dels orígens i el Regne Antic	Història d'Egipte (origens i Regne Antic): 20%	0	0	2, 4, 7, 12, 14, 18, 20
Treball d'art egipci	Art Egipci: 40%	0	0	1, 2, 3, 11, 13, 14, 17, 19, 22
Tutories d'història d'Egipte des dels orígens fins al Regne Antic (seguiment de la matèria i discussió de lectures)	Història d'Egipte (origens i Regne Antic): 10%	0	0	1, 2, 7, 13, 14, 16, 18

Bibliografia

MATÈRIA 1: HISTÒRIA D'EGIPTE DES DELS ORÍGENS FINS A FINALS DEL REGNE ANTIC

I. BÀSICA

Agut, D.; Moreno García, J.C. 2016. *L'Égypte des pharaons. De Narmer à Dioclétien. 3150 av.J.-C.-284 apr.J.-C.* (Mondes Anciens). París: Belin.

Barta, M. (ed.) 2006. *The Old Kingdom Art and Archaeology. Proceedings of the Conference.* Praga: Czech Institute of Egyptology.

Baud, M. 2002. *Djéser et la IIIe dynastie.* París: Pygmalion/Gérard Watelet.

Bestock, L. 2009. *The Development of Royal Funerary Cult at Abydos. Two Funerary Enclosures from the Reign of Aha (Menes 6).* Wiesbaden: Harrassowitz.

Der Manuelian, P.; Schneider, Th. (eds.) 2015. *Towards a New History for the Egyptian Old Kingdom. Perspectives on the Pyramid Age* (Harvard Egyptological Studies 1). Leiden-Boston: Brill.

Lloyd, A.B. (ed.) *A Companion to Ancient Egypt.* Vol. I. Oxford: Wiley-Blackwell.

Midant-Reynes, B. 2003. *Aux origines de l'Égypte. Du Néolithique à l'émergence de l'État.* París: Fayard.

Moreno García, J.C. 2004. *Egipto en el Imperio Antiguo (2650-2150 antes de Cristo).* Barcelona: Edicions Bellaterra.

Parra, J.M. (coord.) 2009. *El antiguo Egipto. Sociedad, economía, política.* Madrid: Marcial Pons. Caps. 1 a 4.

Strudwick, N.; Strudwick, H. (eds.) 2011. *Old Kingdom, New Perspectives. Egyptian Art and Archaeology 2750-2150 BC.* Oxford and Oakville: Oxbow Books.

Teeter, E. (ed.) 2011. *Before the Pyramids. The Origins of Egyptian Civilization* (OIMP 33). Chicago: The Oriental Institute.

Wengrow, D. 2006. *The Archaeology of Early Egypt.* Cambridge: Cambridge University Press (trad. esp. 2007. *La arqueología del Egipto arcaico.* Barcelona: Edicions Bellaterra).

Wilkinson, T.A.H. 1999. *Early Dynastic Egypt,* Londres y Nueva York: Routledge.

II. COMPLEMENTÀRIA

Archéo-Nil 18. 2008. [Artículos de diversos autores sobre la arquitectura funeraria de la Época Tinita, con amplias y actualizadas bibliografías.]

Archéo-Nil 26. 2016. [Artículos de diversos autores sobre el origen de la escritura y la administración estatal en Egipto y el Próximo Oriente, con amplias y actualizadas bibliografías.]

Égypte, Afrique et Orient 12. 1999. [Artículos de diversos autores sobre los *Textos de las Pirámides* y la arquitectura de las *pyramides à textes*, con buenas bibliografías.]

Adams, M.D.; Midant-Reynes, B.; Ryan, E.M.; Tristant, Y. (eds.) *Egypt at Its Origins 4. Proceedings of the Fourth International Conference 'Origin of the State. Predynastic and Early Dynastic Egypt'*, New York, 26th-30th July 2011 (Orientalia Lovaniensia Analecta 252). Lovaina: Peeters.

Assmann, J. 1996. *Ägypten. Eine Sinngeschichte*. Munich: Carl Hanser Verlag (trad. esp. 2005. *Egipto. Historia de un sentido*. Madrid: Abada Editores).

Baines, J. 1995. Origins of Egyptian Kingship. En: O'Connor, D.; Silverman, D.P. (eds.). *Ancient Egyptian Kingship*. Leiden, E.J. Brill. P. 95-156.

Bard, K.A. 1994. *From Farmers to Pharaohs. Mortuary Evidence for the Rise of Complex Society in Egypt*. Sheffield: Sheffield Academic Press.

Brewer, D.J. 2005. *Ancient Egypt. Foundations of a Civilization*. Londres: Pearson Education Ltd., 2005 (trad. esp. 2007. *Historia de la civilización egipcia*. Barcelona: Crítica).

Campagno, M. 2002. *De los jefes-parientes a los reyes-dioses. Surgimiento y consolidación del Estado en el antiguo Egipto*(Aula Ægyptiaca-Studia 3). Barcelona: Aula Ægyptiaca.

Cervelló Autuori, J. 1996. *Egipto y África. Origen de la civilización y la monarquía faraónicas en su contexto africano* (Aula Orientalis-Supplementa 13). Sabadell: AUSA.

Cervelló Autuori, J. 2009. El rey ritualista. Reflexiones sobre la iconografía del festival de Sed egipcio desde el Predinástico tardío hasta fines del Reino Antiguo [61-102]. En: Campagno, M.; Gallego, J.; García MacGaw, C.G. (eds.) *Política y religión en el Mediterráneo antiguo. Egipto, Grecia, Roma*. Buenos Aires: Miño y Dávila.

Diego Espinel, A. 2011. *Abriendo los caminos de Punt. Contactos entre Egipto y el ámbito afroárabe durante la Edad del Bronce (ca. 3000 a.C.-1065 a.C.)*. Barcelona: Edicions Bellaterra.

Dodson, A.; Hilton, D. 2004. *The Complete Royal Families of Ancient Egypt*. El Cairo: The American University in Cairo Press.

Dreyer, G. et al.. 1998. *Umm el-Qaab I. Das praedynastische Königsgrab U-j und seine frühen Schriftzeugnisse*. Mainz am Rhein: Philipp von Zabern.

Eyre, J.C. 1987. Work and the Organization of Work in the Old Kingdom. En: M.A. Powell (ed.). *Labor in the Ancient Near East* (American Oriental Series 68). New Haven: American Oriental Society. P. 5-47.

Frankfort, H. 1948. *Kingship and the Gods*. Chicago: The University of Chicago Press (trad. esp. 1981. *Reyes y dioses*. Madrid: Alianza).

Friedman, R.F.; Adams, B. (eds.) 1992. *The Followers of Horus. Studies Dedicated to Michael Allen Hoffman*. Oxford: Oxbow.

Friedman, R.F.; Fiske, P.N. (eds.) 2011. *Egypt at its Origins 3. Proceedings of the Third International Conference 'Origin of the State. Predynastic and Early Dynastic Egypt'* (Orientalia Lovaniensia Analecta 205). Lovaina: Peeters.

Hawass, Z. (dir.) 2003. *The Treasures of the Pyramids*. Vercelli: White Star.

- Helck, W. 1987. *Untersuchungen zur Thinitenzeit* (Ägyptologische Abhandlungen 45). Wiesbaden: Harrassowitz.
- Hendrickx, S.; Friedman, R.F.; Ciałowicz, K.M.; Chłodnicki, M. (eds.) 2004. *Egypt at its Origins. Studies in Memory of Barbara Adams* (Orientalia Lovaniensia Analecta 138). Lovaina: Peeters.
- Hoffman, M.A. 1984. *Egypt before the Pharaohs*. Londres: Ark Paperbacks.
- Kahl, J. 2002-2004. *Frühägyptisches Wörterbuch*. 3 vols. publicados (de 4). Wiesbaden: Harrassowitz.
- Kahl, J. 2007. *Ra Is My Lord. Searching for the Rise of the Sun God at the Dawn of Egyptian History*. Wiesbaden: Harrassowitz.
- Kahl, J.; Kloth, N.; Zimmermann, U. 1995. *Die Inschriften der 3. Dynastie. Eine Bestandsaufnahme* (Ägyptologische Abhandlungen 56). Wiesbaden: Harrassowitz.
- Kaplony, P. 1963. *Die Inschriften der ägyptischen Frühzeit* (Ägyptologische Abhandlungen 8). 3 vols. Wiesbaden: Harrassowitz.
- Kaplony, P. 1964. *Die Inschriften der ägyptischen Frühzeit. Supplement* (Ägyptologische Abhandlungen 9). Wiesbaden: Harrassowitz.
- Kemp, B.J. ¹1989; ²2005. *Ancient Egypt. Anatomy of a Civilization*. Londres-Nueva York: Routledge (trad. esp. de la 1ª ed. 1992. *Antiguo Egipto. Anatomía de una civilización*. Barcelona: Crítica).
- Lauer, J-Ph. 1962. *Histoire monumentale des pyramides d'Égypte, I: Les pyramides à degrés (IIIe Dynastie)* (Bibliothèque d'Étude 39). 2 vols. El Cairo: IFAO.
- Lehner, M. 2004. *The Complete Pyramids*. El Cairo: The American University in Cairo Press.
- Málek, J. 1986. *In the Shadow of the Pyramids. Egypt during the Old Kingdom*. Norman: University of Oklahoma Press.
- Manley, B. 1998. *Atlas historique de l'Égypte ancienne*. París: Autrement.
- Midant-Reynes, B.; Tristant, Y.; Rowland, J.; Hendrickx, S. (eds.) 2008. *Egypt at its Origins 2. Proceedings of the International Conference 'Origin of the State. Predynastic and Early Dynastic Egypt', Toulouse 2005* (Orientalia Lovaniensia Analecta 172). Lovaina: Peeters.
- Midant-Reynes, B.; Tristant, Y. (eds.) 2017. *Egypt at Its Origins 5. Proceedings of the Fifth International Conference "Origin of the State. Predynastic and Early Dynastic Egypt. Cairo, 13th-18th April 2014* (Orientalia Lovaniensia Analecta 260), Lovaina: Peeters.
- Redford, D.B. 1986. *Pharaonic King-lists, Annals and Day-Books. A Contribution to the Study of the Egyptian Sense of History*. Mississauga: Benben Publications.
- Roccati, A. 1982. *La littérature historique sous l'Ancien Empire égyptien* (Littératures Anciennes du Proche Orient 11). París: Les Éditions du Cerf.
- Roth, A.M. 1991. *Egyptian Phyles in the Old Kingdom. The Evolution of a System of Social Organization* (Studies in Ancient Oriental Civilization 48). Chicago: The Oriental Institute.
- Roth, A.M. 1993. Social Change in the Fourth Dynasty. The Spatial Organization of Pyramids, Tombs, and Cemeteries. *JARCE* 30: 33-55.
- Shaw, I. (ed.) 2000. *The Oxford History of Ancient Egypt*. Oxford: Oxford University Press.
- Spencer, A.J. 1993. *Early Egypt. The Rise of Civilization in the Nile Valley*. Londres: British Museum Press.

Spencer, A.J. (ed.) 1996. *Aspects of Early Egypt*. Londres: British Museum Press.

Strudwick, N.C. 2005. *Texts from the Pyramid Age* (Writings from the Ancient World 16). Atlanta: Society of Biblical Literature.

Valbelle, D. 1998. *Histoire de l'État pharaonique*. París: Presses Universitaires de France.

Vercoutter, J. 1992. *L'Égypte et la vallée du Nil, I: Des origines à la fin de l'Ancien Empire*. París: Presses Universitaires de France.

Wilkinson, T.A.H. 1996. *State Formation in Egypt. Chronology and Society* (British Archaeological Reports-International Series 651). Oxford, Hadrian Books.

Wilkinson, T.A.H. 2000. *Royal Annals of Ancient Egypt. The Palermo Stone and Its Associated Fragments*. Londres: Kegan Paul.

III. WEBGRAFIA

Late Predynastic and Early Dynastic Egypt: <http://xoomer.virgilio.it/francescoraf/>

Hierakonpolis Online: <http://www.hierakonpolis-online.org/>

The Narmer Catalog: www.narmer.org

Saqqara: www.saqqara.nl/

The Giza Archives: www.gizapyramids.org/

MATÈRIA 2: ART EGIPCI

BIBLIOGRAFIA BÀSICA

ALDRED, Cyril. 1993. *Arte egipcio en el tiempo de los faraones 3100-320 a. de C.* El mundo del arte 18. Barcelona: Destino (ed. original inglesa: 1980. Londres: Thames & Hudson).

ALEGRE GARCÍA, Susana. 2013. *Arte en el antiguo Egipto. Claves para su interpretación*. Cuenca: Alderabán.

DAVIS, Whitney Vivian. 1989. *The Canonical Tradition in Ancient Egyptian Art*. Cambridge-Nueva York-Port Chester-Melbourne-Sydney: Cambridge University Press.

DONADONI, Sergio. 2001. *El arte egipcio*. Fundamentos 160. Madrid: Istmo (ed. original italiana: 1981. Turín: Unione Tipografica-Editrice Torinese).

ESTRADA LAZA, Fernando. 2012. *Entender y amar el arte egipcio*. Barcelona: Crítica.

FISCHER, Henry. 1986. *L'écriture et l'art de l'Égypte ancienne*. París: Presses universitaires de France.

HARTWIG, Melinda (ed.) 2015. *A Companion to Ancient Egyptian Art*. Chichester: Wiley-Blackwell.

LALOUETTE, Claire. 1996. *L'art figuratif dans l'Égypte pharaonique. Peintures et sculptures*. Champs 326. París: Flammarion.

MANNICHE, Lise. 1997. *El arte egipcio*. Alianza forma 141. Madrid: Alianza (ed. original francesa: 1994. París: Flammarion).

MICHALOWSKI, Kazimierz. 1991. *El arte del antiguo Egipto*. Madrid: Akal (ed. original francesa: 1968. París: Éditions Lucien Mazenod).

MOLINERO POLO, Miguel Ángel; SOLA ANTEQUERA, Domingo (coords.) 2000. *Arte y sociedad del Egipto antiguo*. Ensayos 171. Madrid: Encuentro.

ROBINS, Gay. 1994. *Proportion and Style in Ancient Egyptian Art*. Londres: Thames & Hudson.

ROBINS, Gay, 2008. *The Art of Ancient Egypt*. Londres: British Museum (ed. original: 1997).

SCHÄFER, Heinrich, 1986. *Principles of Egyptian Art*. Oxford: Griffith Institute (ed. original alemana: 1919. Leipzig: J. C. Hinrichs).

SMITH, William Stevenson. 2008. *Arte y arquitectura del antiguo Egipto*. Madrid: Cátedra (ed. original inglesa: 1958. Harmondsworth: Penguin Books).

VALDESOGO MARTÍN, María Rosa. 2011. *El arte egipcio. Cómo interpretar y comprender la obra plástica del antiguo Egipto*. Madrid: Dilema.

WILKINSON, Richard. 2003. *Magia y símbolo en el arte egipcio*. Alianza forma 148. Madrid: Alianza (ed. original inglesa: 1994. Londres: Thames & Hudson).

WILKINSON, Richard. 2004. *Cómo leer el arte egipcio. Guía de jeroglíficos del antiguo Egipto*. Barcelona: Crítica (ed. original inglesa: 1992. Londres: Thames & Hudson).

ZIEGLER, Christiane; BOVOT, Jean-Luc. 2001. *Art et archéologie. L'Égypte ancienne*. París: École du Louvre-Réunion des musées nationaux-La Documentation française.

MATÈRIA 3: ARQUEOLOGIA EGÍPCIA

BIBLIOGRAFIA BÀSICA

D. Arnold, *Building in Egypt: Pharaonic Stone Masonry*, (Oxford-Nueva York, 1991).

D. Arnold, *The Encyclopaedia of Ancient Egyptian Architecture*, (Londres - Nueva York, 2003).

J.Baines, J. Málek, *Atlas cultural de Egipto. Dioses, templos y faraones*, (Barcelona, 2000).

K.A. Bard, *Encyclopaedia of the Archaeology of Ancient Egypt*, (Londres - Nueva York, 1999).

K.A. Bard - *An Introduction to the Archaeology of Ancient Egypt*, (Oxford, 2015)

R. Klemm y D. D. Klemm, *Stones and Quarries in Ancient Egypt* (Londres, 2008).

P.T. Nicholson, y I. Shaw (eds.), *Ancient Egyptian Materials and Technology* (Cambridge, 2000).

J. Vandier, *Manuel d'archéologie égyptienne*, 6 vols., (París, 1952-1978).